

CZY JEST TAM KTO?

W serii 15 PYTAŃ:

- Do czego służą pieniądze? Wszystko, co warto wiedzieć o ekonomii
- Czy wszyscy będziemy robotami? Wszystko, co warto wiedzieć o technologii
- Czy jest tam kto? Wszystko, co warto wiedzieć o religiach

W przygotowaniu:

- Czym jest historia? Wszystko, co warto wiedzieć o historii

**Pierdomenico BACCALARIO
Federico TADDIA**

Vito MANGUSO

**CZY
JEST TAM
KTO?**

Original title: *C'è qualcuno lassù?*

By Pierdomenico Baccalario • Federico Taddia

with Vito Mancuso

Illustrations by Claudia Petrazzi

© 2021 Editrice Il Castoro Srl viale Andrea Doria 7, 20124 Milano

www.editriceilcastoro.it info@editriceilcastoro.it

Collaboration on the text writing: Elena Peduzzi

From an idea by Book on a Tree Ltd. www.bookonatree.com

Project management: Manlio Castagna (Book on a Tree),

Andreina Speciale (Editrice Il Castoro)

Editor: Loredana Balducci

Editorial management: Alessandro Zontini

Graphic design and layout by ChiaLab

Polish edition published by arrangement with Graal Literary Agency

© Copyright for the Polish edition by Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, 2025

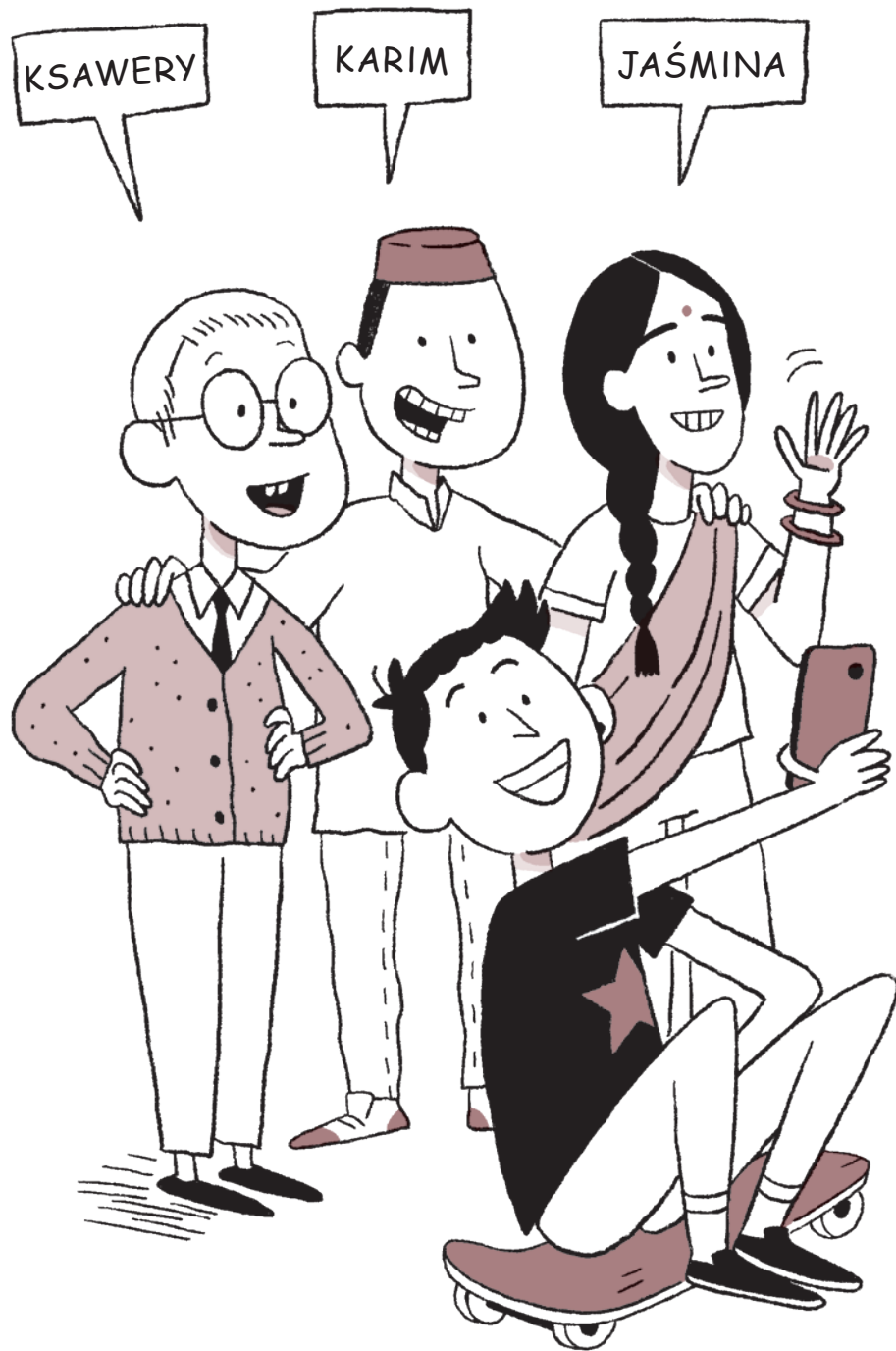
© Copyright for the Polish translation by Tomasz Kwiecień, Warszawa 2025

Cytat z Biblii na s. 26 na podstawie Biblii Tysiąclecia.



**Ilustracje:
Claudia PETRAZZI**

**Przełożył:
Tomasz Kwiecień**



ILE JEST RELIGII?

Tyle, ilu możesz mieć przyjaciół.

Trudno je zliczyć, ponieważ ciągle się zmieniają. Niektórzy twierdzą, że jest ich ponad 10 000, ale to nonsens. Masz ogromny wybór. Niektóre z nich są bardziej rozpowszechnione od innych, i stąd też lepiej znane, albo po prostu bardziej interesujące, to znaczy zdolne do skupiania na sobie uwagi wielu ludzi.

Słucham? Pytasz, czy możesz zabrać ze sobą Psa Kudłatego? Oczywiście! Dziś także psy są mile widziane.

Trzy wielkie siostry

Troje na dziesięć ludzi na świecie to chrześcijanie, jak Ksawery. Nieco mniej liczni są muzułmanie, jak Karim. A na trzecim miejscu są hinduiści, którzy jednak żyją głównie na kontynencie azjatyckim, zwłaszcza w Indiach.

Jest jeszcze wiele innych religii, mniej lub bardziej rozpowszechnionych, których korzenie często sięgają głęboko w przeszłość.

OŚ CZASU Główne religie

3000 p.n.e.

W Egipcie rozwija się religia politeistyczna skoncentrowana na przezwycięzeniu śmierci.

2000 p.n.e.

W Indiach spisuje się Wedy, święte księgi hinduizmu. Począwszy od VIII wieku p.n.e., powstają komentarze do Wed, zwane upanisadami.

1000 p.n.e.

W Grecji rodzi się religia bogów z góry Olimp, obejmująca 12 głównych bóstw z Zeusem na czele. W dużej części zostaje ona przejęta przez starożytnych Rzymian.

1000–100 p.n.e.

Zostają zredagowane teksty Biblii hebrajskiej, przez żydów zwanej Tanah, a przez chrześcijan – Starym Testamentem.

551–479 p.n.e.

W Chinach żyje i działa Konfucjusz, który zapoczątkował *konfucjanizm*. Wiek później powstaje taoizm.

566–486 p.n.e.

W Indiach działa Siddhartha Gautama, zwany Buddą, założyciel buddyzmu.

51–100 n.e.

Spisany zostaje Nowy Testament, święty tekst chrześcijan. Wraz z Biblią hebrajską, Starym Testamentem, tworzy chrześcijańską Biblię.

622 n.e.

Prorok Mahomet opuszcza Mekkę, by udać się do Medyny (hidżra). To początek ery islamu.

CYFERKI

W ciągu najbliższych 40 lat zmniejszy się liczba chrześcijan, a liczba muzułmanów wzrośnie (z 23% do 29%). Wynika to z faktu, że na jedną rodzinę muzułmańską przypada średnio 3,1 dziecka, a na chrześcijańską – 2,7. Będzie też więcej osób bezwyznaniowych (wzrost z 13% do 16%).

W domu Ksawerego – chrześcijaństwo

Wyobraź sobie Ksawerego 2000 lat temu w Jerozolimie. Cały region znajduje się pod panowaniem imperium rzymskiego, które zmagają się z nieustannymi buntami podbitych narodów. Trochę jak w *Gwiezdnych wojnach*.

W pewnym momencie pojawia się Jezus. Ma około 30 lat, jest charyzmatyczny i twierdzi, że należy wybaczać innym, niezależnie od tego, kim są. Podobno czyni też cuda: rozmnaża chleb i ryby, przemienia wodę w wino i wskrzesza z grobu swojego przyjaciela Łazarza.

Jezusa otacza grupa 12 przyjaciół, których ten uczy, jak żyć. Nauki Jezusa są rewolucyjne, doświadczają więc zawiści i niechęci. Zostaje pojmany i zabity w straszliwy sposób, ale nawet kiedy kona na krzyżu, wszystkim wybacza.

A teraz najważniejsze: po trzech dniach okazuje się, że jego grób jest pusty. Jezus zmartwychwstaje, ukazuje się swoim przyjaciołom i znów z nimi rozmawia, a oni otrzymują dar rozumienia jego nauki i mówienia wszystkimi językami świata, aby mogli opowiedzieć o tym, czego doświadczyli.

KOCHAJ
SWEGO BLIŻNIEGO,
A DOSTAPISZ
ŻYCIA
WIECZNEGO.



KSAWERY



I tak właśnie robią: powtarzają, że Jezus powrócił ze świata zmarłych i że to samo może stać się udziałem każdego, kto będzie postępować jak on. Ksawery im wierzy i podejmuje zobowiązanie. W taki sposób tworzą się pierwsze wspólnoty wierzących, czyli pierwsze Kościoły.

Chrześcijanie rozprzestrzenili się po świecie dzięki swoim umiejętnościom, wytrwałości, dobrej organizacji i odrobinie szczęścia. Wspólnoty powstawały najpierw na terenie imperium, gdzie wyznawcy Jezusa musieli się ukrywać przed władzą, a następnie na jego zgliszczach, gdy już się rozpadło.

PRAWDA
CZY
FAŁSZ

Jezus był biały.
FAŁSZ.

Prawdopodobnie miał ciemną skórę, ale na 100% tego nie wiemy, bo w Ewangeliach nie opisano jego wyglądu. Nigdzie też nie zostało powiedziane, że urodził się 25 grudnia.

Spośród wszystkich założonych Kościołów przez długi czas najważniejszy był Rzym z jego biskupem, nazywanym papieżem i uważanym za jedyne prawdziwego pośrednika między naszym światem a tym, który został nam obiecany. Rzym pozostaje centrum katolickiego chrześcijaństwa (słowo „katolicki” oznacza „powszechny”), ale jego drogi rozeszły się najpierw z Kościołami prawosławnymi, zakorzenionymi w Europie Wschodniej od Grecji po Rosję, a następnie z Kościołami protestanckimi, powstającymi głównie w Europie Północnej.

W domu Karima – islam

Wyobraźmy sobie teraz Karima sprzed 1400 lat, w Arabii.

Prorokowi Mahometowi ukazuje się anioł Gabriel i przekazuje mu słowa Allaha, jedyne Boga. Mahomet je przyjmuje, przekazuje innym, a kiedy zaczyna się robić niewygodny w swoich ojczyrstych stronach, opuszcza Mekkę, aby schronić się w spokojniejszej Medynie i tam kontynuować nauczanie. Razem z nim idą wszyscy, którzy wierzą w jego słowa. Wyrusza z nimi również Karim. Tym samym bierze udział w najważniejszym wydarzeniu w historii tej religii – podróży, która otrzyma nazwę „hidżra”. W Medy-



nie powstaje pierwsza *umma*, czyli wspólnota wierzących gromadząca się w meczecie i podczas modlitwy zawsze zwracająca się w stronę miasta, z którego wyruszyła: Mekki.



Nauczanie anioła Gabriela, Mahometa, a następnie treści Koranu, księgi spisanej i zredagowanej po śmierci proroka, opiera się na pięciu podstawowych filarach: Allah jest jedynym Bogiem; trzeba się modlić każdego dnia (*salat*); należy dawać jałmużnę (*zakat*); pościć od świtu do zmierzchu przez miesiąc każdego roku (*ramadan*); i przynajmniej raz w życiu udać się na pielgrzymkę do Mekki (*hadżdż*).

Także islam się podzielił. Stało się to po śmierci Mahometa, gdy należało określić, kto będzie jego następcą. Większość wiernych wybrała jego największego przyjaciela, kalifa Abu Bakra (słowo „kalif” oznacza przywódcę

PRAWDA CZY FAŁSZ

Muzułmanie modlą się 5 razy dziennie.

PRAWDA.

Ta rytualna modlitwa nazywa się *salat*. A jeśli nastąpi zaćmienie Słońca, trzeba odmówić jeszcze jedną dodatkową modlitwę.

społeczności), a siebie zaczęła nazywać sunnitami (zwolennikami *sunny*, czyli reguły Mahometa).

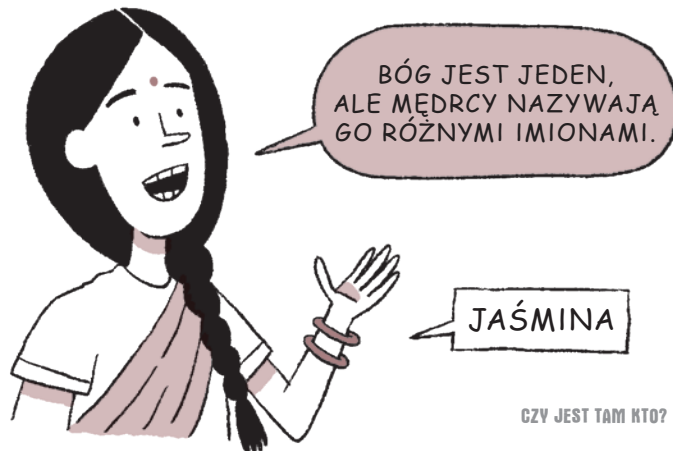
Niewielka część zdecydowała się podążać za Alim, zięciem Mahometa, przyjmując nazwę „szyici” (od *sziat Ali*, co oznacza „partia Alego”).

W domu Jaśminy – hinduizm

Nawet 3000 lat temu twoja przyjaciółka Jaśmina miałaby na czole tę czerwoną kropkę ze sproszkowanej kurkumy i wazeliny.

Oznacza ona trzecie oko, czyli to, które odpowiada za przebudzenie energii wewnętrznej. Ta kropka nazywa się *tilaka*.

Hinduizm, który jest najstarszą praktykowaną do dziś religią, nie został podyktowany przez jednego proroka ani założony przez osobę o konkretnym imieniu i nazwisku.



Wywodzi się z pism starożytnych wieszczów zwanych ryszi, którzy chcieli nas nauczyć, jak uwolnić nasze dusze, oraz z kultu wielu bóstw: tych podstawowych mamy 33, ale jest ich znacznie więcej. To istoty wszechwiedzące, nieograniczone, zawieszane między niebem a ziemią, widzialne i niewidzialne.

Zapytaj Jaśminę na przykład o Brahmę, który tworzy rzeczy; o Wisznu, który je zachowuje; i o Siwę, który niszczy światy w wielki, poetycki sposób.

W centrum tego wszystkiego hinduizm ma jedno słowo: *om*. Jest to pierwotny dźwięk świata, jedyny, który należy powtarzać podczas medytacji. Cała reszta to hałas.

Hinduizm naucza, że istnieje cykl śmierci i odrodzenia, z którym nierozzerwalnie złączona jest każda żyjąca istota (*samsara*). Pod koniec każdego życia otrzymujesz rodzaj świadectwa (*karma*), które określa, czy twoje wcielenie w kolejnym życiu będzie lepsze (lub gorsze), aż do zjednoczenia z pierwotną siłą wszechświata (*moksza*). Ale nie martw się, masz czas: Jaśmina ci wyjaśni, że każdy z nas przechodzi przez mniej więcej 7 albo 8 milionów wcieleń. Jeśli istnieje jedna reguła w hinduizmie, to brzmi ona: nie robić rzeczy, które są złe. A w razie wątpliwości lepiej wcale nie działać.

PRAWDA CZY FAŁSZ

Wszyscy hinduiści są wegetarianami.

FAŁSZ.

Zaledwie jedna trzecia wspólnoty hinduistycznej zachowuje ścisłą dietę wegetariańską zgodnie z zasadą niekrzywdzenia (*ahimsa*), a więc pełnego miłości podejścia do wszystkich żyjących istot.



I jeszcze w kilku innych...

Judaizm liczy około 13 milionów wyznawców na całym świecie i reprezentuje tysiącletnią historię przymierza między Bogiem a ludem Izraela. Jego centrum znajduje się w Jerozolimie, a jego święte teksty to Tanach (dla chrześcijan Stary Testament) oraz Talmud, szczegółowa interpretacja Biblii zgodnie z zasadami rabinów. Razem tworzą one Torę, czyli naukę.



Buddyzm narodził się w Indiach, aby przezwyciężyć społeczny system kastowy. Uważa wszystkich ludzi za równych i obdarzonych taką samą godnością. Rozprzestrzenił się w niemal całej Azji, w tym w Chinach i Japonii (w tradycji zen), a dziś także w krajach zachodnich, gdzie czasami praktykuje się go jako dyscyplinę duchową lub sztukę utrzymania zdrowia fizycznego, zwaną „medytacją”. Żyjący około 2500 lat temu **BUDDA** był indyjskim księciem, który wyrzekł się bogactwa i po wielu latach ćwiczeń pokazał, jak osiągnąć nirwanę, czyli stan ostatecznej błogości, w którym nic nie może cię już dotknąć ani zranić.

**SŁÓWKA,
SŁÓWKA,
SŁÓWKA**

Tytuł **BUDDA** znaczy „przebudzony, oświecony” i pochodzi od sanskryckiego słowa *budh*, „badać coś dogłębnie”, ale także „poznać i przebudzić się”.



W Chinach narodziły się dwie inne ważne tradycje religijne: konfucjanizm i taoizm. **Konfucjanizm** opiera się na naukach Konfucjusza, w tym na etyce rodzinnej związanej z posłuszeństwem wobec ojca, etosie pracy i szacunku dla tradycji. Wyznawcy **taoizmu**, zainspirowani przez Laozi, żyją według filozofii bliższej naturze. Oba te systemy zachęcają do prawości, dobrego postępowania i życzliwości. Konfucjaniści kładą większy nacisk na szacunek wobec więzi rodzinnych i społeczności, taoiści – na niezależność i osobistą kreatywność.



Japońscy **szintoiści** są animistami, to znaczy, że wierzą w istnienie wielu duchów i bóstw (*kami*) wokół nas: jeśli znasz film animowany *Mój sąsiad Totoro*, to wiesz, co mam na myśli. A jeśli jej jeszcze nie widziałeś, obejrzyj go jak najszybciej!

Jest także **sikhizm**, monoteistyczna religia powstała w XV wieku w indyjskim stanie Pendżab na podstawie nauk guru, który miał na imię Nanak. Był to czas starć religijnych między hinduistami a muzułmanami. Sikhowie nie obcinają włosów, zawsze noszą przy sobie mały nóż – znak gotowości do obrony potrzebujących – oraz żelazną brzoletę, drewniany grzebień i bawełnianą bieliznę. Rozdają jedzenie każdemu, kto jest w potrzebie (i tak, w ich świątyniach można zjeść naprawdę dobrze!).

